כד א מיי' פ"ג מהל' תענית הלכה יא טוש"ע א"ח סימן תקעו סעיף ח:
כה ב מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת הל' ד:
כו ג מיי' פ"א מהל' תענית הלכה ט טוש"ע א"ח סימן תקעא סעיף א:
כז ד מיי' פ"ב מהל' תענית הלכה ט טוש"ע א"ח סימן תקעו סעיף ג:
כח ה ו מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף יא:

°וישלח אליו מלאכים לאמר מה לי ולך מלך יהודה לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי ואלהים אמר לבהלני חדל לך מאלהים אשר עמי ואל ישחיתך (א) מאי "אלהים אשר עמי" אמר רב יהודה אמר רב זו ע"ז, אמר הואיל וקא בטח בע"ז יכילנא ליה (ב) °ויורו היורים למלך יאשיהו ויאמר המלך לעבדיו העבירוני כי החליתי מאד (מאי כי החליתי מאד) *אמר רב יהודה אמר רב (מלמד) שעשו כל גופו ככברה, אמר ר' שמואל בר נחמני אמר רבי *(יוחנן) מפני מה נענש יאשיהו: מפני שהיה לו לימלך בירמיהו ולא נמלך, מאי דרש °וחרב לא תעבור בארצכם" מאי 'חרב' אילימא 'חרב שאינה של שלום' והכתיב "ונתתי שלום בארץ" אלא אפילו (ג) של שלום, והוא אינו יודע שאין דורו דומה יפה, כי הוה ניחא נפשיה חזא ירמיהו שפוותיה דקא מרחשן אמר שמא ח"ו מילתא דלא מהגנא אמר אגב צעריה, גחין ושמעיה דקא מצדיק עליה דינא אנפשיה אמר °צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי פתח עליה ההיא שעתא °רוח אפינו משיח ה': מעשה וירדו זקנים מירושלים לעריהם כו': איבעיא להו כמלא תנור תבואה או דלמא כמלא תנור פת? תא שמע *כמלא פי תנור ועדיין תיבעי להו: (א) כביסויא דתנורא או דלמא כי דרא דריפתא דהדר ליה לפומא דתנורא? תיקו: ועוד גזרו תענית על שאכלו זאבים כו': אמר עולא משום ר' שמעון בן יהוצדק *מעשה ובלעו זאבים שני תינוקות והקיאום דרך בית הרעי ובא מעשה לפני חכמים "וטיהרו את הבשר וטמאו את העצמות: על אלו מתריעין בשבת כו': תנו רבנן (ד) *עיר שהקיפוה נכרים או נהר ואחד ספינה המיטרפת בים, ואחד יחיד שנרדף מפני נכרים או מפני לסטין *ומפני רוח רעה "על כולן יחיד רשאי לסגף את עצמו בתענית רבי יוסי אומר אין היחיד רשאי לסגף את עצמו בתענית שמא יצטרך לבריות ואין הבריות מרחמות עליו אמר רב יהודה אמר רב מ"ט דרבי יוסי? דכתיב °ויהי האדם לנפש חיה: נשמה שנתתי בך החיה: שמעון התימני אומר אף על הדבר כו': איבעיא להו: לא הודו לו חכמים בשבת "אבל בחול הודו לו או דלמא לא הודו לו כלל? ת"ש דתניא (ה) מתריעין על הדבר בשבת ואצ"ל בחול ר' חנן בן פיטום תלמידו של ר' עקיבא, משום רבי עקיבא אומר אין מתריעין על הדבר כל עיקר: על כל צרה שלא תבא על הצבור כו': ת"ר על כל צרה שלא תבא על הצבור מתריעין עליה חוץ מרוב גשמים מ"ט? אמר ר' א) יוחנן "לפי שאין מתפללין על רוב הטובה ואמר רבי יוחנן מניין שאין מתפללין על רוב הטובה? שנאמר °הביאו את כל המעשר אל בית האוצר וגו' *)מאי עד בלי די? אמר ב) רמי בר *רב (יוד) עד שיבלו שפתותיכם מלומר די, אמר רמי בר רב 'יוד 'ובגולה מתריעין עליה 'תניא נמי הכי שנה שגשמיה מרובין אנשי משמר שולחין לאנשי מעמד תנו עיניכם באחיכם שבגולה שלא יהא בתיהם קבריהם שאלו את ר' אליעזר עד היכן גשמים יורדין ויתפללו שלא ירדו אמר להם כדי שיעמוד אדם בקרן אפל וישכשך רגליו במים והתניא "ידיו! רגליו "כידיו קאמינא אמר רבה בר בר חנה לדידי חזיא לי קרן אפל דקם ההוא טייעא כי רכיב גמלא ונקיט רומחא בידיה מתחזי ג) אינבא ת"ר °ונתתי גשמיכם בעתם לא שכורה ולא צמאה אלא בינונית שכל זמן שהגשמים מרובין מטשטשין את הארץ ואינה מוציאה פירות דבר אחר בעתם

מלכים ב כג · ס"ב לה · ויקרא כו · איכה א · איכה ד · מלאכי ג · ויקרא כו

כמלא תנור תבואה או דלמא כמלא תנור פת · כמלא תנור תבואה הוי פי' כמלא חלל התנור תבואה דהייט יותר ממלא תנור פת תא שמע כמלא פי תנור פת ואם כן מיירי בפת: **ועדיין** תבעי לך כמלא פי תנור כמלא עגול פי תנור · דהייט שורה של לחם סביבות פי התנור או דלמא כי דרא דריפתא והדר ליה לפומיה דתנורא שורות שורות של לחם זו למעלה מזו עד פי התנור: **וטהרו** את הבשר · פירוש לפי שנתעכלו במעי הזאבים וטמאו את העצמות דלא מיעכלו: **ועל** כולן רשאי לסגף עצמו בתענית · פי' לענות נפש מתרגמינן לסגפא נפש: **ר'** יוסי אומר אין היחיד רשאי לסגף · וכ"ל דהני תנאי ל"פ בהא דמיירי הני אמוראי בפרקין דלעיל (דף יא:) אם נקרא חוטא או נקרא קדוש וכו' דהאמוראי פליגי במאי לנטורי נפשיה והני תנאי פליגי בדלא מצי לנטורי נפשיה: **לאנשי** (ח) משמר · פי' דהייט אנשי מעמד דיש בישראל שהיו נחלקים למעמדות להתפלל שיתפללו על אחיהם שבגולה פי' לפי שגגותיהם שוים ונימוקים מחמת גשמים: **קרן** אפל · פי' שם מקום: **אינבא** · פירוש לנד"א בלע"ז מחמת גובהו של הר: *__בלילי__ רביעיות ובלילי שבתות · פי' שלא היו בני אדם הולכין בדרכים באותן לילות מפני אגרת בת מחלת כדמפרש במסכת פסחים (דף קיב:): השולה

וישלח אליו מלאכים לאמר מה לי ולך מלך יהודה לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי ואלהים אמר לבהלני חדל לך מאלהים אשר עמי וגו' לא עליך אני הולך היום · יאשיה יצא לקראתו למלחמה ולא נתנו לעבור בארצו ושלח לו פרעה נכה מלאכים לאמר כו': **מאן אלהים** · דקאמר ליה פרעה נכה חדל לך מאלהים אשר עמי (ה): **מלמד** · מדכתיב "ויורו המורים" דמשמע יריות רבות יורו המורים: *אמר רב יהודה אמר רב מלמד שעשו כל גופו ככברה: **הא כתיב ונתתי שלום בארץ** · ולמאי הלכתא כתביה רחמנא לאידך קרא "וחרב לא תעבור בארצכם" אלא אפי' חרב של שלום: **שאין דורו דומה יפה** · בעיני המקום: **איבעיא להו כמלא תנור תבואה** · דהייט שיעור גדול יותר ממלוא תנור פת דשיעור קטן הוא שאין דרך למלאות כל חלל התנור פת אלא בדפנות מדביקין אותו: **ת"ש** · דקתני חדא כי האי לישנא כמלא פי התנור דהייט פת דאילו תבואה לא מצי קיימא על פי התנור: **או דלמא כי דרא דריפתא** · שורה של לחם הדבוקין זה אצל זה בפי התנור או נמי שמדביקין זה למעלה מזה עד פי התנור: **ובלען** · כשהן שלימין: **וטהרו את הבשר** · שאינו מטמא טומאת מת דנתעכל ונתבטל תוך מעיו וכגון שהיו ימי עיכול ופירשא בעלמא הוא: **וטמאו את העצמות** · דלא מתעכלו: **מפני רוח רעה** · שנכנס בו רוח שידה ורץ והולך ושמא יטבע בנהר או יפול וימות: **לסגף** · לענות נפש מתרגמינן לסגפא נפש (במדבר ל): **יצטרך לבריות** · כי אין בו כח להרויח ולהתפרנס מיגיעו: **דכתיב לנפש חיה** · החייה: (ו) **חנן בן פטום אומר אין מתריעין על הדבר** · אפי' בחול דגזירה היא: **רמי בר רב יוד** · חכם ששמו יוד: **ובגולה** · בבל שהיא במצולה: **מתריעין על רוב גשמים** · שלא ירדו: **שלא יהו בתיהם קבריהן** · שעמוקה היא ונטבעים בתיהם במים: **אנשי משמר ואנשי מעמד** · מפרש בשלשה פרקים לקמן (דף ט·): **תנו עיניכם** · התבוננו בתפלתכם בתעניות עליהם שלא ירדו רוב גשמים: **קרן אפל** · שן סלע גבוה וכך שמו: **וישכשך רגליו במים** · כלומר לעולם אין מתפללין: **והסניא ידיו** · עד שישכשך ידיו (ז): **רגלו כידו** · וכיון דיכול לשכשך ברגלו אי שוחה יכול לשכשך בידו נמי: **טייעא** · סוחר ישמעאל: **ומיתחזי** · האי טייעא וגמליה ורומחא לרבה בר בר חנה דהוה על קרן אפל: **איניבא** · תולעת ל"א כי אנבא לינדיכ"א בלע"ז: **לא שכורה** · לא שתויה יותר מדאי שמטשטשין את הארץ: דכתיב

רבינו חננאל

יאשיהו ונהרג דכתיב ויורו הטורים למלך יאשיהו ואמר עשאוה ככברה ולמה נענש מפני שלא נמלך בירמיהו כד הוה ניח נפשיה שמעיה ירמיהו דהוה קאמר צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי פתח עליה ירמיהו רוח אפינו משיח ה': ועוד גזרו תענית על שבלעו זאבים ב' תינוקות בעבר הירדן והקיאום דרך בית רעי וטיהרו הבשר וטמאו העצמות ט"ם כיון דבשר עביד להתעכולי כמעוכל הוא וכפרש הוא חשוב וכגללים שאין להם טומאה אבל העצמות דאקישי טפי לא עבידי לאיתעכלי ובחזקתייהו קיימי לפיכך מטמאי. ומפורש זה כאשר אמרנו במנחות בפ' ר' ישמעאל אמר בבעיא דרמי בר חמא בפיל שבלע כפיפה מצרית והקיאה דרך בית הרעי כו' ואמרינן תפשוט ליה מהא דאמר עולא מעשה שבלעו ב' זאבים ב' תינוקות והקיאום דרך הרעי כו': על אלו מתריעין בשבת על עיר שהקיפוה נכרים כו' ואוקימנא בפרק ראשון דהתרעה זו בעננו. ר' יוסי אומר לעזרה ולא לצעקה: ת"ר עיר שהקיפוה נכרים נהר וספינה המטורפת בים. ויחיד הנרדף לפני נכרים או מפני רוח רעה או מפני לסטים מתריעין עליהן בשבת. ועל כולן יחיד רשאי לסגף עצמו בתענית ר' יוסי אומר אין היחיד רשאי לסגף עצמו בתענית שמא יצטרך לבריות ואין מרחמין עליו. ואמרי' מ"ט דר' יוסי כתיב ויהי האדם לנפש חיה. נשמה שנתתי בך החיה. שמעון התימני אומר מתריעין אף על הדבר. [משום ר"ע אמרו אין מתריעין על הדבר] כל עיקר. על כל צרה הבאה על הצבור מתריעין עליהן חוץ מרוב גשמים. מעשה שאמרו בחוני המעגל התפלל אולי ירדו גשמים. עוד אמר להם צאו וראו אם נמחית אבן הטוען פי' כדאמרן בפרק אלו מציאות ת"ר אבן הטוען היתה בירושלים כל מי שאבדה לו אבדה נפנה לשם וכל המוצא אבדה נפנה לשם המוצא היה עולה על אותה האבן והיה מכריז מי שאבדה לו אבדה יבא ויתן סימניה ויקח. ומי שאבדה לו אבדה היה נותן סימניה ונוטלה ווו ששנינו צאו וראו אם נמחית אבן הטוען. והוו רבותי מפרשין אם נמחית אבן הטוען מלשון וימח את כל היקום כלומר אם כיסות המים כאלו נמחית מן העולם עד שראינו בירושלמי פירוש אחרת כשם שאי אפשר לאבן הזה להמחות כך אי אפשר להתפלל על הגשמים שילכו שלח לו שמעון בן שטח צריך אתה להתנדות אלו נגזרה גזרה בימי אליהו שנשבע שלא יבא מטר אלא לפי דברו ונשבעת אתה שעתה מיד יבא מטר לא נמצאת מביא רבים לידי חטא וכל המביא הרבים לידי חלול השם צריך נדוי וכל המעכב את הרבים מלעשות מצוה צריך נידוי· מניין שאין מתפללין על רוב גשמים שנאמר והריקותי לכם ברכה עד בלי די ואמר רב עד שיבלו שפתותיכם מלומר די. ובגולה מתריעין על רוב גשמים. תניא נמי הכי שנה שגשמיה מרובים אנשי משמר שולחין לאנשי מעמד תנו עיניכם לאחיכם שבגולה שלא יפלו עליהן בתיהן. יניבא תולעת דגרסינן בכיסוי הדם נפל ליה לר' חייא יאניבא בכיתניה. פי' גאון נירסא כך הוא כינבא ונבא זהו מן כנים. כגון הא דגרס בפרק (ר' אליעזר אומר תולין) [שמונה שרצים קז:] הטפויין וביצי כנים. ועוד בפרק (ב"ש אומר) [שלשה מינים אסורין בנזיר (לט·)] ת"ש מאנבא חיה דמשתכחא בעיקבא ואנבא מיתה משתכחא ברישא דמויא ובלשון ישמעאל קורין אותן ציבאן והדעת נוטה על הפירוש שפירשנו אנו. שאלו לר' אליעזר עד מתי יהו הגשמים יורדין ולא יתפללו עליהן שלא ירדו גשמים אמר להן עד כדי שישב אדם (במקום אפל) בקרן אפל וישכשך רגלו כידו במים: ת"ר ונתתי גשמיכם בעתם לא שכורה ולא צמאה אלא בינונית שבזמן שהגשמים רבים מטשטשין את הארץ ואינה עושה פירות.

א) [גי' רי"ף ורא"ש אמר ר' אבא אמר שמואל לפי] ב) [גי' רי"ף ורא"ש ר"י אמר רב וכן גי' רש"א] °) ויקרא כו
ג) [צ"ל יניבא פי' תולעת כדאיתא בחולין סה: ר' חייא נפל ליה יניבא עיין ערוך ערך אנבא]

[עי' רש"י שבע"י ד"ה כ"ג וכו']
מו"ק כח:
[סנהדרין מח:]
[צ"ל יונתן]
מנחות סט:
לעיל יד.
ומפני רוח רעה מתריעין בשבת ועל כולן כצ"ל רש"א
*) לעיל ט. שבת לב: מכות כג.
[לעיל ט. ובשבת ובמכות איתא חמא וכן אמר רב וברש"י כאן דגרס יוד הוא שם חכם צ"ל דכוונתו על זה דלקמן בסמוך דאמר ובגולה מתריעין וכו']

* ביאור זה מוזכר נמי לקמן כד:

* וגזרו תענית על שנראה כמלא פי תנור שדפון באשקלון

נוסח כמלא תנור שדפון

נוסח אין מתפללין על רוב גשמים

נוסח [illegible] הפסוק ונתתי גשמיכם בעתם

רבינו גרשום

והכתיב ונתתי שלום ואין צריך לומר הרב שאינה של שלום שאינה עוברת: שאין דורו דומה יפה שאין מעשה ידי הדור יפה שלפיכך הוא בא: כמלא תנור תבואה כמו שהיה קרקע התנור מכוסה מתבואה. כמלא תנור פת היינו מעט. כמלא פי תנור משמע פת שהוא סביב הפה. כי כיסא דתנורא ככיסוי פי התנור דהיינו פת אחד: וטיהרו את הבשר שהרי נתעכל וטמאו את העצמות. שלא נתעכל: לסגף לענות כדמתרגמינן לענות לסגפא: או לא הודו לו כלל. דאין מתריעין על הדבר כלל אפי' בחול בזמן שישנו במקום אחר. מאי טעמא אין מתריעין על רוב גשמים: ובגולה מתריעין על רוב גשמים לפי שהן יושבין באגם ורוב גשמים קשה להם. תנו עיניכם שתתפללו. אופל הר גבוה: לשפשף במים. מילתא דלא אפשר רגלו כידו (למ"ה) רגלו או ידו. אינבא. לנטרא: בלילי רביעיות שאין בני אדם מצויים לחוץ מפני אגרת בת מחלת. אם נמחת נתכסה. צריך אתה להתנדות שמטיח דברים כלפי מעלה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואל ישחיתך מאן אלהים אמר רב יהודה אמר רב כו' כצ"ל ותיבות אשר עמי נמחק: (ב) שם יכילנא ליה וכתיב ויורו היורים וכו' כי החליתי מאד אמר רב יהודה אמר רב עשו כל גופו וכו' כצ"ל ותיבות מאי כי החליתי מאד ותיבת מלמד נמחק: (ג) שם שלום בארץ אלא אפילו חרב של שלום כו' כי הוה קא ניחא נפשיה: (ד) שם ת"ר אחד עיר שהקיפוה נכרים: (ה) רש"י ד"ה מאן אלהים כו' אשר עמי הס"ד ואח"כ מה"ד אמר יאשיהו הואיל וקא בטח פרעה בע"ז יכילנא ליה והייט דכתיב ולא השיב יאשיהו לא הפיכו כלום הס"ד ואח"כ מה"ד כל גופו מדכתיב ויורו כו' המורים הס"ד ואח"כ מה"ד כ"ג אמר רב יהודה אמר רב עשו כל גופו ככברה הס"ד ותיבת מלמד נמחק: (ו) ד"ה דכתיב כו' החייה הס"ד ואח"כ מה"ד רבי חנן בן כו': (ז) ד"ה והתניא וכו' ידו במים הס"ד: (ח) תוס' ד"ה לאנשי מעמד פי' הייט אנשי מעמד כו'. נ"ב עי' לקמן דף כ"ז: